YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (laajennettu ensimmäinen jaosto)

18 päivänä syyskuuta 1995 *

Asiassa T-49/93,

Société internationale de diffusion et d'édition (SIDE), ranskalainen yhtiö, kotipaikka Bagneux (Ranska), edustajinaan asianajajat Jean-Marie Meffre, Claire Adenis-Lamarre ja Nicole Coutrelis, Pariisi, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Marc Loesch, 11, rue Goethe,

kantajana,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellisen yksikön virkamiehet Michel Nolin ja Ben Smulders, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen yksikön virkamies Carlos Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

vastaajana,

jota tukee

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

Ranskan tasavalta, asiamiehinään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston apulaisosastopäällikkö Catherine de Salins ja ulkoasiainministeriön lähetystöneuvos Jean-Marc Belorgey, prosessiosoite Luxemburgissa Ranskan suurlähetystö, 9 boulevard du Prince Henri,

väliintulijana,

jossa kantaja vaatii sen komission 18.5.1993 tekemän päätöksen kumoamista, jossa komissio on todennut yhteismarkkinoille soveltuvaksi tietyt valtion tuet (NN 127/92), jotka Ranskan hallitus on myöntänyt ranskankielisen kirjallisuuden viejille (EYVL 1993 C 174, s. 6),

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (laajennettu ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti J. L. Cruz Vilaça sekä tuomarit D. P. M. Barrington, A. Saggio, A. Kalogeropoulos ja V. Tiili,

kirjaaja: H. Jung,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 25.4.1995 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Kanteen perustana olevat tosiseikat

1 Tämän asian kantaja Société internationale de diffusion et d'édition (jäljempänä SIDE) on komissiokauppaa harjoittava yhtiö, jonka kotipaikka on Ranskassa. Sen liiketoiminta koostuu erityisesti ranskankielisten kirjojen viemisestä muihin Euroopan unionin jäsenvaltioihin ja kolmansiin maihin. Kantaja on todennut saavansa noin 50 prosenttia liikevaihdostaan ranskankielisten kirjojen viennistä, ja 96,75 prosenttia tästä kirjojen viennistä suuntautuu alueille, jotka eivät ole ranskankielisiä.

2 CELF (Coopérative d'exportation du livre français, joka toimii kaupallisesti nimellä Centre d'exportation du livre français), on osuustoiminnallinen yhteisö (société anonyme coopérative), jonka tarkoituksena on uusimpien sääntöjensä mukaan "toimittaa suoraan kirjojen, lehtisten ja kaikkien muiden tiedotusvälineiden tilauksia, jotka on tehty ulkomailta sekä merentakaisilta alueilta ja merentakaisista departementeista, ja yleisesti edistää ranskankielistä kulttuuria kaikkialla maailmassa edellä mainittujen tiedotusvälineiden avulla". Ranskan viranomaisten mukaan CELF perustettiin vuonna 1980 Ranskan kulttuuriministeriön ja Syndicat national de l'éditionin aloitteesta "tyydyttämään pienten kuluttajien tarpeita kaikkialla ja tätä kautta edistämään ranskan kielen leviämistä". CELF:n 85 osakasta ovat enimmäkseen kustantajia, joiden toimipaikka on Ranskassa, vaikka CELF onkin avoin kaikille ranskankielisen kirjallisuuden kustantajille ja levittäjille riippumatta niiden toimipaikasta.

3 Samoin kuin SIDE, myös CELF jakelee kaupallisesti kirjoja pääasiassa maihin ja alueille, jotka eivät ole ranskankielisiä, koska ranskankielisillä alueilla erityisesti Belgiassa, Kanadassa ja Sveitsissä jakelusta huolehtivat kustantajien perustamat jakeluverkostot.

4 Käsiteltävänä olevassa kanteessa SIDE on vaatinut yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta kumoamaan komission päätöksen, jolla komissio totesi EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan mukaisesti yhteismarkkinoille soveltuviksi tietyt tuet, joita Ranskan kulttuuriministeri myöntää ranskankielisen kirjallisuuden viennille; nämä tuet hyödyttävät yksinomaan CELF:iä, tai CELF jakaa nämä tuet.

Riidanalaisten rahallisten tukien tarkoitus ja ominaispiirteet

5 Riidanalaisen komission päätöksen kohteena olevilla rahallisilla tuilla tarkoitetaan ensiksikin niitä tukia, jotka myönnettiin yksinomaan CELF:lle tietyn julkisen palvelun tarjoamiseksi eli ulkomaisten kirjakauppojen tekemien pienten tilausten toimittamiseksi, ja toiseksi kolmea CELF:n valtion lukuun hoitamaa tukijärjestelmää, eli merentakaisiin departementteihin, merentakaisille alueille ja kaukaisiin maihin lähetettävien lähetysten lentorahtien ja lentopakettien kustantamiseksi myönnettäviä tukia (vuosittain 4,2 miljoonaa Ranskan frangia [FRF], josta merentakaisten departementtien osuus on ollut 2 miljoonaa FRF), Page à page-ohjelmaa, jonka perusteella keskieurooppalaisille ja itäeurooppalaisille lukijoille voidaan tarjota ranskankielistä kirjallisuutta puoleen hintaan (5,2 miljoonaa FRF kolmessa vuodessa, vuodesta 1990 vuoteen 1993), ja Plus-ohjelmaa, jonka tarkoituksena on toimittaa puoleen hintaan yliopistokirjallisuutta Saharan eteläpuolisten Afrikan maiden yliopistojen perustutkinnon ensimmäistä vaihetta suorittaville opiskelijoille (4 miljoonaa FRF vuosittain).

6 CELF hoitaa edelleen näistä kolmesta tukijärjestelmästä ainoastaan Plus-ohjelmaa yhdessä yhteistyöministeriön (ministère de la Coopération) kanssa. Page à Page -ohjelma oli vain kolmivuotinen, ja sitä sovellettiin vuosina 1990—1993. CELF hoiti kirjojen ilmakuljetuksia varten myönnettyä tukea vuoteen 1993 saakka, ja nykyään siitä huolehtii toinen yhteisö.

7 CELF:lle myönnetyn rahallisen toimintatuen tarkoituksena on kattaa ne ylimääräiset kustannukset, jotka aiheutuvat ulkomaisten kirjakauppojen tekemien pienten tilausten toimittamisesta. Tämän tuen ansiosta CELF voi vastata kysyntään, jonka

tyydyttämistä kustantajat tai niiden valtuutetut jälleenmyyjät eivät pidä kannattavana ottaen huomioon kuljetuskustannusten kasvun ja kyseisten tilausten kokonaisarvon. Tämän vuoksi tämän tuen myöntäminen edistää ranskan kielen leviämistä ja kasvattaa ranskankielisen kirjallisuuden vaikutuspiiriä.

8 Ranskan hallituksen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle esittämien selvitysten mukaan Ranskan hallitus piti muita tapoja toteuttaa CELF:lle myönnetyn tuen tavoitteet — kuten tuen myöntämistä suoraan suurelle joukolle kyseisiä kirjakauppoja tai tuen myöntämistä niille kustantajille ja jakelijoille, jotka ottaisivat toimittaakseen nämä pienet tilaukset — liian kalliina ja mahdollisesti ongelmallisina valvonnan kannalta. Valittu tuen muoto oli Ranskan viranomaisten mukaan taloudellisesti järkevin, turvallisin julkisten varojen käyttämisen kannalta ja vähiten jakeluverkostoille häiriötä aiheuttava. Tukijärjestelmiä hoidettiin vientikomissionsaajien tasolla siten, että kirjakauppojen tekemien pienten tilausten hoitamisesta aiheutuneet ylimääräiset kustannukset korvattiin kulttuuriministeriön myöntämällä erityisellä tuella.

9 Ranskan hallituksen mukaan kirjojen jakelussa toimivien taloudellisten toimijoiden joukossa komissionsaajat, jotka jakelevat kirjoja ainoastaan vähittäismyyjille tai yhteisöille mutta eivät suoraan kuluttajalle, voivat toimittaa sellaiset tilaukset, joita kustantajat tai niiden jakelijat eivät halua toimittaa suoraan. Komissionsaaja kokoaa yhteen eri asiakkaiden tekemät tilaukset, jotka ovat yksittäin vähämerkityksisiä, ja toimittaa tilaukset kustantajille tai jakelijoille, jotka voivat toimittaa teokset ainoastaan yhteen toimituspisteeseen. Kirjakauppojen ja institutionaalisten asiakkaiden tilatessa useiden kustantajien teoksia komissionsaaja kokoaa yhteen kulloisellekin kustantajalle osoitetut tilaukset, ja siten asiakkaiden ei tarvitse tehdä useita erillisiä tilauksia. Koska jokaisen tilauksen hoitamisesta aiheutuu tiettyjä kiinteämääräisiä kustannuksia, komissionsaajan toiminnasta voi kertyä säästöjä sekä jakelijoille että asiakkaille, minkä vuoksi komissionsaajien toiminta on taloudellisesti kiinnostavaa.

10 Ranskan hallituksen mukaan tukijärjestelmä toimii seuraavalla tavalla. Kirjakaupat, jotka tarvitsevat pieniä määriä eri kustantajien julkaisemia teoksia, lähettävät tilauksensa CELF:lle, joka toimii komissionsaajana kyseisten tuotteiden viennissä. Tuen

tarkoituksena on erityisesti tehdä mahdolliseksi sellaisten tilausten toimittaminen, joiden suuruus on ilman kuljetuskustannuksia alle 500 FRF ja joiden oletetaan siten olevan taloudellisesti kannattamattomia. Tällaisia tilauksia oli 27 prosenttia kaikista tilauksista vuonna 1992 eli kaikkiaan yli 9 000, mutta CELF sai kokonaisliikevaihdostaan ainoastaan kolme prosenttia näistä tilauksista. Neljännes edeltävänä vuonna myönnetyistä tuista maksetaan vuoden alussa, ja jäännös maksetaan syksyllä sen jälkeen, kun viranomaiset ovat tutkineet CELF:n toimintaennusteet ja pääomavirrat tilikauden ensimmäisen osan osalta. Tilikauden loppua seuraavan kolmen kuukauden kuluessa CELF:n on toimitettava kulttuuriministeriöön (ministère de la Culture et de la Francophonie) selvitys tuen käytöstä ja tähän liittyvät tositteet.

11 Ranskan hallitus esitti aluksi komissiolle ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle, että CELF:lle myönnetty rahallinen toimintatuki oli 2,4 miljoonaa FRF vuonna 1991, 2, 7 miljoonaa FRF vuonna 1992 ja 2,5 miljoonaa FRF vuonna 1993. Asian suullisessa käsittelyssä se on täydentänyt näistä tietoja selittämällä, että vuonna 1992 käytetty rahallinen tuki oli ainoastaan 1,7 miljoonaa FRF, vaikka valtio oli myöntänyt vuoden alussa CELF:lle toimintatukena 2,7 miljoonaa FRF. CELF ei ilmeisesti palauttanut käyttämätöntä rahallista tukea, vaan se otettiin huomioon seuraavina vuosina myönnettävissä tuissa.

Komissiolle tehty valitus ja menettely komissiossa

12 Kantajan edustaja pyysi 20.3.1992 päivätyssä kirjeessään komissiota kiinnittämään huomiota Ranskan kulttuuriministeriön CELF:lle myöntämään ranskankielisen kirjallisuuden myynninedistämis-, kuljetus- ja markkinointitukeen. Tässä kirjeessään se kysyi komissiolta, onko kyseiset tuet annettu komissiolle tiedoksi EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

13 Komissio pyysi 2.4.1992 päivätyssä kirjeessään Ranskan viranomaisilta tietoja CELF:n eduksi tehdyistä toimenpiteistä. Muistutettuaan perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioille kuuluvista velvoitteista komissio antoi Ranskan viranomaisille viidentoista arkipäivän määräajan asianmukaisen vastauksen antamiseksi ja totesi, että muuten komissio voi aloittaa saman artiklan 2 kohdassa tarkoitetun menettelyn. Kirjeessä todettiin, että vaikka kirja "on poikkeuksellinen tuote kilpailun kannalta, komissio ei voi sulkea pois sitä mahdollisuutta, että tällaiset tuet voivat vääristää kilpailua ja vaikuttaa kauppaan perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla".

14 Komissio vastasi 7.4.1992 SIDE:n edustajalle, että kyseisiä tukia ei luultavasti ole annettu tiedoksi komissiolle. Komissio totesi lisäksi, että vaikka kirja "on poikkeuksellinen tuote kilpailun kannalta, komissio on pyytänyt Ranskan viranomaisia antamaan tarpeelliset tiedot sen arvioimiseksi, ovatko nämä tuet yhteismarkkinoille soveltuvia", ja lupasi tiedottaa SIDE:n edustajalle tekemiensä tutkimusten tuloksista.

15 Ranskan viranomaiset lähettivät 29.6.1992 komissiolle tietoja CELF:n yhtiöjärjestyksestä, sen perustamiseen liittymistä seikoista ja toiminnasta sekä Ranskan valtion CELF:lle myöntämien rahallisten tukien tavoitteista ja muodoista.

16 Komissio ilmoitti 7.8.1992 kirjeellä kantajan edustajalle siitä, että kyseisiä tukia ei ollut annettu komissiolle aikaisemmin tiedoksi. Komissio toisti samassa kirjeessä olennaiset osat Ranskan viranomaisilta saaduista tiedoista ja totesi, että ensi näkemältä "kyseiset tuet eivät ole sellaisia, että ne voisivat muuttaa kaupan edellytyksiä yhteisössä yhteisen edun vastaisella tavalla". Komission virkamiehet pyysivät kuitenkin kantajaa esittämään kaikki tarpeellisena pitämänsä lisätiedot erityisesti tukien vaikutuksesta yhteisön sisäiseen kauppaan, SIDE:n kilpailuasemasta ja sen mahdollisuudesta saada CELF:n välityksellä jaettuja rahallisia tukia, ennen kuin komissio tekisi asiasta varsinaisen päätöksen.

17 SIDE:n edustaja vastasi 7.9.1992 päivätyllä kirjeellään komission esittämiin kysymyksiin ja pyysi kiinnittämään huomiota siihen, että "ranskankielisen kirjallisuuden ja ranskan kielen levittämiseksi" CELF:lle myönnetty tuki vaikutti suoraan yhteisön sisäiseen kauppaan, koska CELF sai neljänneksen liikevaihdostaan Italiaan ja Espanjaan suuntautuvasta viennistä. Kantajan edustaja korosti kirjeessään lisäksi, että kantaja kilpaili kahden muun Ranskassa toimivan tämän alan vientikomissionsaajan eli Hexalivren ja Amateur du livre internationalin lisäksi CELF:n kanssa ulkomaisten kirjakauppojen tekemistä pienistä tilauksista. Kantajan edustaja teki sen päätelmän, että kantaja ei voinut vastata CELF:n kilpailuun tietyillä markkinoilla (erityisesti Espanjan ja Italian markkinoilla) ja että tämän vuoksi ranskalaisten kirjojen tarjonta väheni ja muista lähteistä yhteisön sisällä toimitettavien kirjojen hinnat pysyivät korkeina. Nämä korkeammat hinnat aiheutuivat siitä, että CELF:n kilpailijoiden oli tehtävä suuria taloudellisia ponnisteluja pysyäkseen ranskankielisen kirjallisuuden markkinoilla. Kantajan edustaja totesi lisäksi, että kantaja ei voinut saada CELF:lle myönnetyn kaltaista tukea, ja hän liitti kirjeeseensä kopioita SIDE:n ja Ranskan kulttuuriministerin tätä asiaa koskevasta kirjeenvaihdosta.

18 Komission virkamiehet pyysivät 23.2.1993 Ranskan viranomaisia vastaamaan kolmeen lisäkysymykseen, jotta ne voisivat todeta, soveltuvatko kyseiset tuet yhteismarkkinoille. Komission virkamiehet toivoivat täsmennystä siihen, onko CELF avoin kaikille Ranskassa toimiville kustantajille, voivatko myös muissa jäsenvaltioissa toimivat ranskankielisen kirjallisuuden kustantajat osallistua CELF:iin ja saada kyseisiä rahallisia tukia ja korvataanko pienten tilausten aiheuttamat ylimääräiset kustannukset vain tiettyjen kulttuurin kannalta arvokkaiden teosten osalta vai sitä vastoin kaikkien teosten osalta.

19 Ranskan viranomaiset lähettivät vastaukset näihin kysymyksiin 19.4.1993 päivätyllä telefaksilla. Ne selittivät, että CELF on osuustoiminnallinen yhteisö, joka on avoin kaikille ranskankielisen kirjallisuuden kustantajille niiden toimipaikasta riippumatta siten, että muissa jäsenvaltioissa toimivat kustantajat voivat myös hyötyä näistä tukitoimenpiteistä. Ranskan viranomaiset totesivat, että pienien tilausten

aiheuttamien ylimääräisten kustannusten korvaamiseen tarkoitetut tuet myönnetään todellisuudessa aiheutuneiden ylimääräisten kustannusten perusteella eikä kirjojen tai muiden julkaisujen kulttuuriarvoa oteta huomioon tuen saannissa.

20 Komissio teki 18.5.1993 päätöksen, jolla hyväksyttiin kyseiset tuet ja josta julkaistiin 25.6.1993 tiedonanto Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä otsakkeella "ranskankielisen kirjallisuuden viejille myönnetyt tuet" ja joille annettiin numero "NN 127/92" (EYVL C 174, s. 6).

21 Komissio ilmoitti 27.5.1993 SIDE:n edustajalle, että komissio oli tehnyt päätöksen siitä, soveltuvatko Ranskan viranomaisten CELF:n välityksellä myöntämät kirjojen vientituet yhteismarkkinoille. Kirjeen liitteenä oli kopio Ranskan viranomaisille osoitetusta tukia koskevasta kirjeestä.

22 Komissio ilmoitti 10.6.1993 päivätyllä kirjeellään Ranskan hallitukselle, että ottaen huomioon "erityisen kilpailutilanteen kirjamarkkinoilla ja kyseisten tukien kulttuuria koskevat päämäärät, komissio on päättänyt soveltaa tukiin perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua poikkeusta". Komissio totesi kuitenkin olevansa pahoillaan siitä, että Ranskan hallitus ei ollut noudattanut velvollisuuttaan antaa komissiolle etukäteen tiedoksi nämä tuet perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

Asian käsittelyn vaiheet

23 Edellä esitetyn jälkeen SIDE nosti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 2.8.1993 jättämällään kannekirjelmällä ETY:n perustamissopimuksen 173 artiklan mukaisen kanteen, jossa se vaatii komission riidanalaisista valtion tuista 18.5.1993 tekemän päätöksen (NN 127/92) kumoamista.

24 Ranskan tasavalta pyysi 10.1.1994 kirjaamoon jätetyllä hakemuksellaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelta lupaa toimia käsiteltävänä olevassa asiassa väliintulijana vastaajan vaatimusten tueksi. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toisen jaoston puheenjohtaja hyväksyi tähän hakemuksen 7.2.1994 antamallaan määräyksellä.

25 Kirjallinen menettely eteni tavanomaisesti, ja komissio jätti 8.3.1994 vastauksensa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon. Ranskan tasavallan hallitus jätti 15.4.1994 väliintulokirjelmänsä kirjaamoon. Kirjallinen menettely päättyi kantajan esitettyä 24.6.1994 huomautuksensa väliintulokirjelmän johdosta.

26 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen 2.6.1994 tekemällä päätöksellä esittelevä tuomari nimettiin laajennettuun ensimmäiseen jaostoon, jolle asian käsittely siirrettiin. Esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (laajennettu ensimmäinen jaosto) päätti aloittaa asian käsittelyn ilman edeltäviä asian selvittämistoimia. Se pyysi kuitenkin asianosaisia vastaamaan tiettyihin kysymyksiin ja esittämään tiettyjä asiakirjoja.

27 Asianosaiset esittivät suulliset lausumansa ja vastauksensa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kysymyksiin 25.4.1995 pidetyssä istunnossa.

Asianosaisten vaatimukset

28 Kantaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— kumoaa komission 18.5.1993 tekemän päätöksen, jolla se hyväksyi tuen NN 127/92;

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

29 Komissio vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— osittain jättää kanteen tutkimatta ja osittain hylkää sen perusteettomana;

— velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

30 Väliintulija vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkää SIDE:n nostaman kanteen.

Tutkittavaksi ottaminen

31 Vastaajana oleva toimielin ei ole esittänyt varsinaisesti väitettä tutkittavaksi ottamista koskevien edellytysten puuttumisesta, mutta se haluaa tietää, voiko kantaja nostaa sellaisia valtion tukia koskevan kanteen, jotka on myönnetty myös muille kuin CELF:lle ja joilla ei ole suoraa vaikutusta yhteisön sisäiseen kauppaan, eli tuista lentopakettien kuljetusmaksujen maksamiseksi, keskisen Itä-Euroopan maita koskevista tuista ja tuista yliopistokirjallisuuden myynnille Saharan eteläpuolisissa Afrikan maissa. Vaikka komissio myöntää, että kantaja voi perustellusti katsoa näiden tukien vaikuttavan taloudelliseen tilanteeseensa ja voi tämän vuoksi katsoa päätöksen koskevan sitä suoraan ja erikseen, se väittää kuitenkin, että kantaja on todennut vastauksessaan komission 7.8.1992 esittämään lisätietoja koskevaan pyyntöön, että se arvostelee ainoastaan CELF:lle myönnettyä vuotuista rahallista tukea pienistä tilauksista aiheutuvien ylimääräisten kustannusten kattamiseksi ja myöntää, että muut tuet koskevat ainoastaan kauppaa yhteisöjen ulkopuolisten maiden kanssa.

32 SIDE katsoo, että päätös koskee sitä suoraan ja erikseen, koska se on tehnyt valituksen, jonka perusteella komissio on alkanut tutkia kyseisiä tukia ja koska se vie maasta ranskankielistä kirjallisuutta, minkä vuoksi sen asemaan vaikuttaa komission päätös hyväksyä tuet, joita komissio on luonnehtinut "ranskankielisen kirjallisuuden viejille myönnetyiksi tuiksi". Se väittää siksi, että sen tekemä kanne täyttää yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Cofaz ym. vastaan komissio 28.1.1986 antamassa tuomiossa (asia 169/84, Kok. 1986, s. 391) määrittelemät tutkittavaksi ottamisen edellytykset.

33 Vastauksessaan kantaja on muistuttanut lisäksi, että sen tekemän valituksen kohteena olivat kaikki CELF:lle myönnetyt tuet ja että se ei pystynyt valituksessaan täsmentämään näitä tukia, mutta se joutui kärsimään näiden tukien vaikutuksista erityisesti siksi, että ne vääristivät kilpailua vientimarkkinoilla. Sen selityksenä, että kantajan 7.9.1992 antama vastaus koski ainoastaan tukien suoria vaikutuksia yhteisön sisäiseen kauppaan, kantaja esittää, että tämä johtui niiden kysymysten muotoilusta, jotka komissio oli esittänyt lisätietoja koskevassa pyynnössään.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

34 Aluksi on todettava, että komission esittämä väite, jonka mukaan kanteen tutkittavaksi ottamisen edellytykset puuttuvat osittain, on sisällöltään rajattu, eikä väitteessä aseteta kyseenalaiseksi sitä, että riidanalainen päätös koskee kantajaa suoraan ja erikseen perustamissopimuksen 173 artiklassa tarkoitetulla tavalla. Vastaajana oleva toimielin ei itse asiassa kiistä SIDE:n esittämiä perusteita sille, että sen nostama kanne täyttää ne tutkittavaksi ottamisen edellytykset, jotka yhteisöjen tuomioistuin on määritellyt edellä mainitussa asiassa Cofaz ym. vastaan komissio antamassaan tuomiossa ja jotka koskevat sitä tapausta, että yritys nostaa kanteen komission perustamissopimuksen 92 ja 93 artiklan mukaisesti tekemää päätöstä vastaan. Komission esittämä peruste koskee ainoastaan sitä, voiko kantaja nostaa kanteen, joka koskee komission päätöstä kokonaisuudessaan, vaikka kantaja ei ole väittänyt kanteen nostamista edeltävässä menettelyssä, että kolme CELF:n hallinnoimaa tukijärjestelmää voisivat vaikuttaa sen kilpailuasemaan tai yhteisön sisäiseen kauppaan.

35 Tämän osalta on muistutettava, että kantajan edustajan komissiolle 20.3.1992 tekemä valitus koski erilaisia CELF:n saamia ja sisällöltään toisistaan poikkeavia tukia, joihin kuuluivat myynninedistämis-, kuljetus- ja markkinointituet. Kuten kantaja on esittänyt, kantajan valitus koski siten kaikkia CELF:n saamia tukia.

36 On myös todettava, että kantajan esittämät perustelut sille, miksi sillä oli kanteen nostamista edeltävässä menettelyssä puutteellisia tietoja kolmesta tukijärjestelmästä ja niiden vaikutuksista kilpailuun, vaikuttavat vakuuttavilta. Itse asiassa Ranskan hallituksen esittämien ja komission kantajalle 7.8.1992 lähettämässä kirjeessä toistamien tietojen perusteella on selvää, että näillä kolmella tukijärjestelmällä tuettiin ainoastaan tiettyjä vientijärjestelyjä kirjojen viennissä kolmansiin maihin. Tämän vuoksi on luonnollista, että kantajan vastauksessa, joka koski tukien vaikutusta yhteisön sisäiseen kauppaan, keskityttiin CELF:lle myönnettyyn yleisempään tukeen, jonka tarkoituksena oli tukea sen toimintaa ranskankielisen kirjallisuuden ja ranskan kielen levittäjänä.

37 Lopuksi on todettava, että komission tekemä päätös, jonka se teki sen jälkeen, kun Ranskan viranomaiset olivat toimittaneet sille lisätietoja, koskee sekä suoraan CELF:lle myönnettyjä tukia että kolmea tukijärjestelmää, joita CELF hallinnoi, ja että komissio on hyväksynyt päätöksessään kaikki nämä tuet perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukaisesti.

38 Edellä esitetyn perusteella ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että komissio ei voi perustellusti väittää, että kantajan nostaman kanteen kohteena eivät voisi olla kaikki komission päätöksessä tarkoitetut tuet. Komission esittämä väite on siten hylättävä ja on todettava, että kantajan nostama kanne otetaan tutkittavaksi kokonaisuudessaan.

Pääasia

39 Kantaja on esittänyt vaatimustensa tueksi kolme kanneperustetta. Ensimmäinen koskee EY:n perustamissopimuksen 190 artiklan mukaisen perusteluvelvollisuuden noudattamatta jättämistä. Toisessa kanneperusteessa, joka koskee perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan c alakohdan rikkomista, on kaksi osaa: ensiksikin, komissio on kantajan mukaan tehnyt oikeudellisen virheen katsoessaan, että tukien hyväksymiselle perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan c alakohdassa määrätyt edellytykset täyttyvät, koska riidanalaisilla tuilla on tiettyjä kulttuuriin liittyviä tavoitteita; toiseksi, komissio on arvioinut ilmeisen virheellisesti tosiseikkoja, jotka koskevat kilpailutilannetta kyseisillä markkinoilla. Kolmannessa kanneperusteessa on myös kaksi osaa, joista ensimmäinen koskee sitä, että komissio on rikkonut menettelymääräyksiä, koska sen olisi pitänyt noudattaa perustamissopimuksen 92 artiklan 2 kohdassa määrättyä menettelyä, ennen kuin se teki riidanalaisen päätöksen; toinen osa koskee sitä, että komissio on rikkonut perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohtaa ja 155 artiklaa, koska se on jättänyt noudattamatta velvollisuutensa, kun se ei vaatinut Ranskan tasavaltaa keskeyttämään tukien maksamista eikä määrännyt sellaisia tukia perittäväksi takaisin, joita koskevia suunnitelmia ei ollut annettu komissiolle tiedoksi.

40 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että ensiksi on tutkittava kolmannen kanneperusteen ensimmäinen osa, joka koskee olennaisen menettelymääräyksen rikkomista, jonka vuoksi riidanalainen päätös on lainvastainen.

Menettelymääräysten rikkomista koskeva kolmannen kanneperusteen ensimmäinen osa

Asianosaisten väitteet

41 Kolmannen kanneperusteen ensimmäisessä osassa kantaja väittää, että komissio on rikkonut perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohtaa todetessaan, että riidanalaiset tuet ovat yhteismarkkinoille soveltuvia, vaikka se ei tätä ennen ollut noudattanut

93 artiklan 2 kohdan menettelymääräyksiä. Itse asiassa kantaja väittää, että kirjojen vientimarkkinoilla vallitseva kilpailutilanne olisi vaatinut monimutkaisia selvityksiä ja ettei komissio voi väittää, että sen päätös perustuu erityiseen kilpailutilanteeseen kirjojen markkinoilla, jos se ei ole noudattanut edellä mainittua menettelyä.

42 Kantaja katsoo erityisesti, että komission ei olisi pitänyt tyytyä ainoastaan "muutamiin erittäin pinnallisiin Ranskan hallituksen vastauksiin" ottaen huomioon ne seikat, jotka kantaja oli esittänyt komissiolle ja joiden perusteella oli vakavaa aihetta olettaa EY:n perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklaa rikotun. SIDE tuo tämän osalta esille yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Matra vastaan komissio 15.6.1993 antaman tuomion 41—45 kohta (C-225/91, Kok. 1993, s. I-3203), joissa yhteisöjen tuomioistuin täsmensi, että kun komissio tekee päätöksen siitä, onko valtion tuki yhteismarkkinoille soveltuva, sen on pidettävä huolta siitä, että 92 ja 93 artiklassa määrätty menettely ei johda muita perustamissopimuksen määräyksiä rikkovaan lopputulokseen, ja komission on lisäksi erityisesti varmistuttava siitä, että tuen saaja ei riko perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklaa. Koska komissio ei ollut tutkinut asiaa perusteellisesti, se oli luullut hyväksyvänsä ranskankielisen kirjallisuuden viejille tarkoitetun tukijärjestelmän, vaikka tuki myönnettiin todellisuudessa ainoastaan yhdelle yritykselle eli CELF:lle, joka on ainoastaan yksi useista komissionsaajista. Kun Ranskan hallitus on myöntänyt yksinomaan CELF:lle tukia pienten tilausten hoitamisesta aiheutuneiden kustannusten kattamiseksi ja antanut kolmen erityisen tukijärjestelmän hoitamisen tälle, se on myötävaikuttanut tämän osuustoiminnallisen yhteisön jäseninä olevien kustantajien väliseen järjestelyyn, jonka vuoksi kirjakaupat eivät ole voineet vapaasti valita hankintakanaviaan, mikä on perustamissopimuksen 85 artiklan vastaista. Kantaja vetoaa tämän osalta perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 25 päivänä marraskuuta 1981 tehtyyn komission päätökseen 82/123/ETY (IV/428— VBBB/VBVB, EYVL 1982 L 54, s. 36), jonka yhteisöjen tuomioistuin pysytti asiassa VBVB ja VBBB vastaan komissio 17.1.1984 antamassaan tuomiossa (yhdistetyt asiat 43/82 ja 63/82, Kok. 1984, s. 19). Riidanalaisten tukien myöntäminen vahvisti myös määräävää markkina-asemaa, joka CELF:llä oli kantajan mukaan kirjojen vientikomissiomarkkinoilla. Näiden tukien vuoksi se pystyi noudattamaan hintapolitiikkaa, joihin muut vientikomissionsaajat eivät pystyneet ja joka saattoi johtaa siihen, että itsenäisten kilpailijoiden oli lopetettava toiminta näillä markkinoilla, mitä on pidettävä määräävän aseman väärinkäyttönä.

43 Kantaja väittää lisäksi komission ja Ranskan viranomaisten välisen kirjeenvaihdon osoittavan, että asian ensimmäisen tutkinnan perusteella ei ole ollut vielä selvää, olivatko CELF:lle myönnetyt tuet yhteismarkkinoille soveltuvia, ja tällaisilla olosuhteilla on ollut yhteisöjen tuomioistuimen mukaan merkitystä sen asiassa Saksa vastaan komissio 20.3.1984 annetussa tuomiossa (asia 84/82, Kok. 1984, s. 1451). Kantajan mukaan komissio on myös toiminut virheellisesti, kun se ei ollut pyytänyt kantajaa lausumaan Ranskan viranomaisten 19.4.1993 antamista lisäselvityksistä, etenkin kun komissio oli itsekin pitänyt näitä tietoja erittäin tärkeinä. Kantaja väittää myös, että Ranskan hallituksen antamat tiedot olivat epätarkkoja ja että komission tekemillä kysymyksillä ei ollut merkitystä tutkittaessa sellaisen tuen soveltuvuutta yhteismarkkinoille, jonka tarkoituksena oli tukea ainoastaan vientitoimintaa eikä kustannustoimintaa. Se muistuttaa, että vaikka CELF:n jäseninä on kustantajia, se toimii vientimarkkinoilla ja kilpailee siten suoraan SIDE:n ja muiden itsenäisten viejien kanssa.

44 Kantajan mukaan komissio olisi voinut perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan mukaisessa menettelyssä tutkia perusteellisemmin CELF:n ja julkisten viranomaisten välisiä suhteita (joita se pitää epäselvinä) ja soveltaa tarvittaessa jäsenvaltioiden ja julkisten yritysten välisten taloudellisten suhteiden avoimuudesta 25 päivänä kesäkuuta 1980 annettua komission direktiiviä 80/723/ETY (EYVL L 195, s. 35). Se toteaa, että useista Tribunal de commerce de Paris'n kirjaamoon jätetyistä, CELF:iä koskevista asiakirjoista ilmenee, että Ranskan viranomaiset olivat osallistuneet vuosina 1980 ja 1981 CELF:n taloudelliseen pelastamiseen ja sen osuuspääoman kasvattamiseen.

45 Kantaja väittää siksi, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti (em. tuomio asiassa Saksa v. komissio; asia C-198/91, Cook v. komissio, tuomio 19.5.1993, Kok. 1993, s. I-2487, ja em. tuomio asiassa Matra v. komissio) komission olisi pitänyt ennen päätöksen tekemistä noudattaa perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdassa määrättyä kontradiktorista menettelyä, jotta kaikki ne, joita asia koskee, olisivat voineet esittää huomautuksensa ja olla täysin selvillä kaikista asiaan liittyvistä seikoista.

46 Komissio väittää puolestaan, että sen ei tarvinnut aloittaa 93 artiklan 2 kohdan mukaista menettelyä, koska sille oli täysin selvää, että tuet olivat yhteismarkkinoille soveltuvia.

47 Perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan väitetyn rikkomisen osalta komissio toteaa aluksi, että tähän liittyviä väitteitä ei ollut esitetty hallinnollisessa menettelyssä, joka edelsi tukien hyväksymistä. Tämän vuoksi tätä kanneperustetta ei voida ottaa tutkittavaksi, koska valitus ja kanne eivät vastaa toisiansa. Komissio on lisännyt suullisessa käsittelyssä, että käsiteltävänä olevassa asiassa herää tärkeä periaatteellinen kysymys siitä, mitä edellytyksiä niiden valtion tukia koskevien valitusten on täytettävä, joita tukia saaneiden yritysten kilpailijat tekevät komissiolle. Komission mukaan valittajien velvollisuutena on esittää komissiolle väitteitänsä ja vahingollisesti valittajiin vaikuttaneita tukia koskevat riittävän täsmälliset, konkreettiset ja yksityiskohtaiset tiedot ja todisteet, koska muuten ne eivät voi olettaa, että komissio tutkisi asiaa perusteellisesti tai lausuisi sellaisista väitteistä, joita sille ei ole esitetty.

48 Komissio katsoo joka tapauksessa, että kantajan mainitsemalla VBVB-VBBB -sopimusta koskevalla päätöksellä ja tuomiolla ei ole merkitystä käsiteltävänä olevassa asiassa. Kyseisellä sopimuksella perustetulla yksinoikeus- ja hintajärjestelmällä rajoitettiin komission mukaan tuntuvasti kilpailua yhteismarkkinoilla, kun taas nyt käsiteltävänä olevassa asiassa kantaja ei ole osoittanut, miten CELF:n toiminta voi rajoittaa kilpailua tuntuvasti ja vaikuttaa ranskankielisen kirjallisuuden kauppaan. Komissio väittää sitä vastoin, että käsiteltävänä oleva asia muistuttaa sitä tapausta, jossa komissio antoi puuttumattomuustodistuksen Société anonyme de fabricants de conserves alimentaires (Safco) -nimiselle yritykselle (ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 16 päivänä joulukuuta 1971 tehty komission päätös 72/23/ETY [IV/23514 — Safco, EYVL 1972 L 13, s. 44]). Tässä päätöksessä komissio totesi, että paikallisten tai pelkästään kansallisten markkinoiden pienten valmistajien yhteenliittyminen voi jopa edistää kilpailua uuden tai lisääntyneen vientitoiminnan vuoksi.

49 Komissio kiistää myös kantajan ehdottaman relevanttien markkinoiden määritelmän ja sen, että CELF olisi käyttänyt väärin määräävää asemaansa. Toisin kuin SIDE on väittänyt, komission mukaan vientikomissiomarkkinoita ei voida pitää erityisinä markkinoina, jotka olisivat erilliset ranskankielisen kirjallisuuden vientimarkkinoista.

50 Komissio väittää lisäksi, että vaikka se on esittänyt lisäkysymyksiä Ranskan viranomaisille, tätä ei voida pitää osoituksena erityisistä vaikeuksista, vaan tämä vastaa vallitsevaa ja vakiintunutta käytäntöä.

51 Komissio katsoo myös, että CELF:n ja viranomaisten välisiä suhteita ei tarvinnut tutkia perusteellisemmin päätöstä tehtäessä eikä niihin tarvinnut soveltaa kantajan mainitsemaa jäsenvaltioiden ja julkisten yritysten välisten taloudellisten suhteiden avoimuudesta 25 päivänä kesäkuuta 1980 annettua komission direktiiviä 80/723/ETY.

52 Komissio korostaa, että kantaja on väittänyt hallinnollisessa menettelyssä ainoastaan yksinomaan CELF:lle myönnettyjen tukien olevan syrjiviä, koska niitä ei myönnetä samalla tavalla kaikille ranskankielisen kirjallisuuden viejille objektiivisin ja yhtäläisin perustein. Komissio väittää kuitenkin, että tällainen syrjintä ei riko muita EY:n perustamissopimuksen määräyksiä tai erityisesti 48, 52, 59 tai 95 artiklaa. Komissio oli vakuuttunut siitä, että CELF on avoin kaikille Euroopan yhteisössä toimiville ranskankielisen kirjallisuuden kustantajille, mikä osoittaa sen, että Ranskan viranomaisten luoma järjestely ei syrji mitään mahdollisesti tukia saavaa kustantajaa sen toimipaikan perusteella.

53 Komissio tekee sen päätelmän, että se on täyttänyt perustamissopimuksen 92 ja 93 artiklassa tukien yhteismarkkinoille soveltuvuuden tutkimiselle määrätyt edellytykset. Komissio väittää ensiksikin tutkineensa, että CELF:lle myönnetyllä tuella tavoiteltiin laillista kulttuuriin liittyvää päämäärää — mitä kantajakaan ei ole kiistänyt — ja että tuki oli tarpeellinen tämän päämäärän saavuttamiseksi. Komissio

väittää myös punninneensa asianmukaisesti tavoiteltua laillista päämäärää ja tukien vaikutuksia kilpailuun ja kauppaan. Tässä toisessa tutkinnan vaiheessa komissio oli tehnyt sen päätelmän, että tuet eivät rajoittaneet tuntuvasti kilpailua eikä yhteisön sisäistä kauppaa. Komissio katsoo siksi, että sillä oli tiedossaan kaikki tarpeelliset seikat, jotta se olisi voinut soveltaa kyseisiin tukiin perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan c alakohdan poikkeusmääräystä.

54 Väliintulija Ranskan hallitus palauttaa mieleen edellä mainitussa asiassa Matra vastaan komissio annetun tuomion 33 ja 34 kohta ja toteaa, että komission velvollisuutena ei ollut aloittaa perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdassa määrättyä menettelyä. Komission tavoin se väittää, että asian alustavassa käsittelyssä ei ilmaantunut sellaisia ongelmia, että tämän menettelyn aloittaminen olisi ollut perusteltua, ja lisätietojen pyytäminen Ranskan viranomaisilta ei ollut tässä asian ensimmäisessä käsittelyssä mitenkään poikkeuksellisia.

55 Ranskan hallitus torjuu joka tapauksessa kantajan syytökset siitä, että Ranskan viranomaiset olisivat tukeneet CELF:iin kuuluvien kustantajien välistä järjestelyä. Se korostaa, että SIDE ei ole esittänyt riittävää näyttöä siitä, että kustantajat olisivat yhdenmukaistaneet kilpailukäyttäytymistään tai rajoittaneet kilpailua tai että CELF olisi rikkonut perustamissopimuksen 86 artiklaa. Ranskan hallitus kumoaa myös kantajan väitteen, joka koskee CELF:n osuutta kolmen muun tukijärjestelmän hallinnoimisessa. Se väittää, että tämä osuustoiminnallinen yhteisö on ainoastaan soveltanut viranomaisten määrittelemiä rahallisten tukien myöntämisperusteita ja että sillä ei ole ollut harkintavaltaa kyseisten tukien myöntämisessä tai myöntämättä jättämisessä.

56 Ranskan hallitus toteaa lisäksi, että käsiteltävänä oleva asia ei koske Ranskan viranomaisten pääomansiirtoja CELF:iin, vaan ainoastaan ranskankielisen kirjallisuuden vientitukijärjestelmiä. Ranskan hallituksen mukaan julkinen omistus CELF:n pääomasta on ainoastaan 500 FRF, eikä sitä voida vakavasti pitää valtion tukena.

57 Vastauksena kantajan väitteisiin siitä, että Ranskan hallitus olisi myöntänyt muita yrityksiä syrjivästi tukia ainoastaan CELF:lle, Ranskan hallitus katsoo, että perustamissopimuksen 92 ja 93 artiklassa ei kielletä jäsenvaltioita myöntämästä yksilöllisiä tukia ja että näillä artikloilla ei poisteta jäsenvaltioiden harkintavaltaa tukijärjestelyjen toteuttamisessa. Lisäksi se väittää, että tuen myöntäminen on perusteltua siksi, että näin varmistettaisiin julkisten varojen käyttäminen tosiasiassa ulkomaisten kirjakauppojen ranskankielistä kirjallisuutta koskevien pienten tilausten tukemiseen. Ranskan hallitus toteaa pitävänsä mahdollisena, että se myöntäisi SIDE:lle samanlaisia tukia kuin CELF:lle. Se katsoo kuitenkin, että tällä hetkellä kantaja — toisin kuin CELF — ei ole taannut mitenkään käyttävänsä mahdollista tukea ranskankielisen kirjallisuuden levittämiseen.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

58 On muistettava, että tutkiessaan komission sellaisten päätösten laillisuutta, joissa komissio oli hyväksynyt valtion tuen perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaisen menettelyn päätteeksi, yhteisöjen tuomioistuin on edellä mainitussa asiassa Saksa vastaan komissio (13 kohta) muotoillut periaatteen, jonka mukaan 93 artiklan 2 kohdan mukaista menettelyä, "jossa taataan muille jäsenvaltioille ja henkilöille, joita asia koskee, mahdollisuus tulla kuulluksi ja jonka perusteella komissio voi saada selville kaikki asiaan liittyvät seikat ennen päätöksen tekemistä, on välttämättä noudatettava silloin, kun komissiolla on vakavia vaikeuksia sen arvioimisessa, soveltuuko suunniteltu tuki yhteismarkkinoille. Tästä on pääteltävä, että komissio voi tehdä suunnitellut tuet hyväksyvän päätöksen 93 artiklan 3 kohdassa määrätyssä asian käsittelyn alustavassa vaiheessa ainoastaan silloin, kun se voi olla asian ensikäsittelyn perusteella vakuuttunut siitä, että suunniteltu tuki on yhteismarkkinoille soveltuva. Jos sitä vastoin komissio tekee asian ensikäsittelyn jälkeen vastakkaisen päätelmän tai jos se ei ole pystynyt ratkaisemaan kaikkia ongelmia, jotka ovat ilmenneet komission arvioidessa sitä, ovatko tuet yhteismarkkinoille soveltuvia, komission on hankittava kaikki tarpeelliset lausunnot ja tämän vuoksi aloitettava 93 artiklan 2 kohdan mukainen menettely".

59 Edellä mainitussa asiassa Cook vastaan komissio antamansa tuomion 30 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin on täsmentänyt, että

"komission tehtävänä on määritellä yhteisöjen tuomioistuimen valvonnan alaisena ja ottaen huomioon asiaan liittyvät tosiseikat ja oikeudelliset seikat, onko tämä menettely aloitettava niiden ongelmien vuoksi, jotka ovat ilmenneet komission tutkiessa sitä, ovatko tuet yhteismarkkinoille soveltuvia".

60 Tämän vuoksi on tutkittava, millä perusteella komissio on tehnyt asian alustavassa käsittelyssä tuet hyväksyvän päätöksen, jotta voitaisiin arvioida, onko sen vuoksi, että riidanalaisilla tuilla on väitetty olevan kilpailua rajoittavia vaikutuksia, ilmennyt sellaisia vaikeuksia, että 93 artiklan 2 kohdan mukaisen menettelyn aloittaminen olisi ollut perusteltua. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on arvioitava objektiivisin perustein, onko tällaisia vaikeuksia ilmennyt, ja otettava arvioinnissa huomioon komission päätöksessä esitettyjen perustelujen lisäksi myös ne seikat, jotka komissiolla oli tiedossaan, kun se totesi riidanalaisten tukien olevan yhteismarkkinoille soveltuvia.

61 Kanteen kohteena olevassa päätöksessä on sovellettu perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukaista poikkeusta sillä perusteella, että kyseisillä tuilla oli kulttuuriin liittyvä tarkoitus ja että kirjamarkkinoilla vallitsi erityinen kilpailutilanne. Ottaen huomioon nämä perustelut, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on tutkittava, onko komissio voinut todentaa, että Ranskan viranomaisten tuille asettama tavoite todellakin liittyi kulttuuriin, ja onko komissio tutkinut taloudellisesti kyseistä alaa siten, että se on voinut tehdä sen päätelmän, että riidanalaisten tukien myöntäminen ei vaikuttanut kilpailuolosuhteisiin ja kauppaan yhteisen edun vastaisella tavalla.

62 Riidanalaisten tukien kulttuuriin liittyvän tavoitteen osalta kumpikaan asianosaisista ei ole kiistänyt, että Ranskan hallituksen tavoitteena on ollut levittää ranskan kieltä ja ranskankielistä kirjallisuutta. Tämän osalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa myös, että komissiolla päätöksentekohetkellä tiedossaan olleet seikat, joihin kuuluvat myös kantajan edustajan 7.9.1992 päivätyssä kirjeessä esittämät seikat, tukevat komission arviointia siitä, pyrkikö Ranskan hallitus todella kyseisen tavoitteen saavuttamiseen ja oliko tavoite sallittu. Tämän vuoksi on todettava, että komissiolla ei ollut erityisiä vaikeuksia arvioida riidanalaisten tukien tavoitteita ja

että komission ei tarvinnut saada muita tietoja todetakseen, että tavoitteet liittyivät kulttuuriin.

63 Niiden vaikutusten arvioinnista, joita riidanalaisilla tuilla oli kilpailuolosuhteisiin ja yhteisön sisäiseen kauppaan, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että toisistaan on erotettava yhtäältä kolme CELF:n hallinnoimaa tukijärjestelmää ja toisaalta yksinomaan CELF:lle myönnetty rahallinen tuki pienten tilausten aiheuttamien lisäkustannusten korvaamiseksi.

64 Asiassa esitettyjen asiakirjojen perusteella tutkiessaan sitä, soveltuivatko edellä mainitut kolme tukijärjestelmää yhteismarkkinoille, komissio oli saanut Ranskan viranomaisilta riittävästi tietoja todetakseen, että tuilla oli ainoastaan vähäinen vaikutus kilpailuun ja jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. On muistutettava, että yksikään kolmesta tukijärjestelmästä ei koskenut kirjojen vientiä toisiin jäsenvaltioihin ja että jokainen näiden rahallisten tukien myöntämisedellytykset täyttävä sai anoa niitä CELF:ltä.

65 Kirjallisessa menettelyssä kantaja on tosin väittänyt, että CELF:n määräävää asemaa relevanteilla markkinoilla vahvisti se, että se valvoi tukien jakamista, erityisesti siksi, että CELF:n kilpailijoiden oli paljastettava sille liikesalaisuuksiaan tukia saadakseen ja että kyseisten tukien myöntämisjärjestelmä oli kokonaisuudessaan puutteellinen järjestelmän avoimuuden kannalta. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa kuitenkin, että useat asiakirja-aineiston perusteella riidattomat seikat heikentävät tällaista kantajan väitettä. Ensiksi, asiakirjojen perusteella kantaja oli löytänyt yhteistoiminnassa CELF:n kanssa ratkaisun, jonka mukaisesti myös se saattoi saada lentopostipaketeille myönnettävää tukea, eikä kantajan tarvinnut tällöin paljastaa seikkoja, joita se piti arkaluontoisina. Toiseksi on muistutettava, että CELF ei enää vuodesta 1993 lähtien hallinnoi kahta näistä tukijärjestelmistä eikä varsinkaan lentokuljetuksille myönnettävää tukea, jota kantaja olisi halunnut saada. Kolmanneksi, Ranskan hallitus on osoittanut, että CELF:llä ei ollut mitään harkintavaltaa jakaessaan näiden tukijärjestelmien mukaisia rahallisia tukia. Lopuksi,

kantaja ei ole esittänyt mitään näyttöä siitä, että nämä kolme tukijärjestelmää olisivat voineet vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, eikä se ole myöskään selittänyt, miten ne olivat sille haitallisia; nämä seikat vahvistavat sitä, että komissio ei ollut tehnyt virhettä tehdessään myönteisen päätöksen näiden tukien osalta.

66 Kaiken edellä esitetyn perusteella on todettava, että komissio teki perustellusti päätöksen, jossa se hyväksyi CELF:n hallinnoimat tukijärjestelmät, ja hylkäsi samoin perustellusti kantajan väitteet, joilla se pyrki kyseenalaistamaan riidanalaisen päätöksen siitä, soveltuvatko nämä kolme tukijärjestelmää yhteismarkkinoille.

67 CELF:lle yksinomaisesti myönnetyn tuen osalta on muistettava, että kantaja on esittänyt useita väitteitä siitä, että komission olisi pitänyt tutkia perusteellisesti kilpailuolosuhteet kyseisillä markkinoilla, ennen kuin se totesi, että tuet ovat yhteismarkkinoille soveltuvia. Kantaja on erityisesti kiinnittänyt ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen huomion siihen, että komissiolla ei ollut tiedossaan useita olennaisia seikkoja eli esimerkiksi relevanttien markkinoiden ominaispiirteitä, kyseisen rahallisen tuen tarkkoja määriä ja kaikkia tietoja siitä, millaisia sidonnaisuussuhteita CELF:llä ja sen jäsenillä oli Ranskan viranomaisiin. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi siksi tarpeelliseksi esittää asianosaisille ja erityisesti vastaajana olevalle toimielimelle kirjallisia kysymyksiä, joiden tarkoituksena oli täsmentää niitä seikkoja, joihin komissio on perustanut päätöksensä.

68 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että komission antamat vastaukset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin kirjallisiin kysymyksiin eivät poista kantajan esittämiä epäilyksiä ja tuovat usealla tavalla esiin sen, että komissio on tehnyt päätöksen riittämättömien tietojen perusteella. Itse asiassa komissio on todennut, että sillä ei ollut tiedossaan lukemia sen ranskankielisen kirjallisuuden prosentuaalisesta määrästä, joka kustannetaan Ranskan ulkopuolella ja joka nauttii CELF:n myöntämästä tuesta, eikä myöskään lukuja muiden ranskankielisten maiden kuin Ranskan ranskankielisen kustannustarjonnan kokonaismäärästä. Komissiolla ei myöskään ollut lukuja siitä osuudesta, joka vientikomissionsaajilla on ranskankielisten kirjojen viennistä, tai siitä osuudesta, joka kirjojen kustantajilla tai

niiden jakelijoina toimivilla tytäryhtiöillä on näiden kirjojen viennistä. Komissio ei ole myöskään pystynyt antamaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle tiedoksi lukuja viennistä, joka suuntautuu ranskankielisiin maihin ja ranskankielisille alueille, ja vastaavasti viennistä, joka suuntautuu muihin maihin tai muille alueille. Tuen intensiteetin osalta ja sen prosentuaalisen osuuden osalta, joka tuetulla viennillä on ollut ranskankielisen kirjallisuuden kokonaisviennistä, komission vastaus perustuu ainoastaan lukemiin, jotka Ranskan hallitus on esittänyt väliintulokirjelmässään. Sen osalta, miten komissio on tehnyt sen päätelmän, että tuen myöntäminen ei myötävaikuttanut perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan rikkomiseen, komission täsmennykset perustuvat myöskin väliintulijan esittämiin tietoihin, joiden mukaan CELF:n osuus oli ainoastaan 2,25 prosenttia siitä kokonaisliikevaihdosta, joka oli saavutettu ranskankielisen kirjallisuuden viennistä Ranskan ulkopuolelle.

69 Komission vastausten sisältö tuo ilmi ne vakavat ongelmat, joita kohdataan arvioitaessa kilpailutilannetta kirjojen vientimarkkinoilla. On kuitenkin tuotava esille ne muut seikat, joiden perusteella ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi päätellä, että komissio ei ole voinut ratkaista näitä ongelmia, jotka olivat edelleen ratkaisemattomia asian käsittelyn päätyttyä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa.

70 Ensiksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korostaa, että komissio on itsekin myöntänyt asian suullisessa käsittelyssä, että sillä ei ollut täsmällisiä tietoja relevanttien markkinoiden rajaamiseksi. Tässä yhteydessä vastaajana oleva toimielin on väittänyt, että kantajan velvollisuutena on näyttää toteen se, että vientikomissiomarkkinat ovat erityiset osamarkkinat ja että komission on tutkittava markkinaolosuhteita perusteellisesti vain silloin, kun sille on esitetty yksityiskohtaisia tietoja asian hallinnollisessa käsittelyssä.

71 Unohtamatta sen valtion tukia koskevan tutkintatehtävän laajuutta ja vaikeutta, joka komissiolle on uskottu perustamissopimuksessa, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että komission esittämää kahta väitettä ei voida hyväksyä käsiteltävänä olevan asian kaltaisissa asioissa. Itse asiassa komission esittämien perusteluiden perusteella sellaisia valtion tukia, joita ei ole annettu komissiolle tiedoksi,

saavien yritysten kilpailijoiden olisi esitettävä komissiolle tietoja, joita niillä ei useimmiten ole mahdollisuus saada ja joita ne voivat saada ainoastaan komission itsensä välityksellä tukia myöntäviltä jäsenvaltioilta. Kun komissio päättää tutkia valituksen kyseenalaistamatta sitä, vaatiiko yhteisön etu asian käsittelyä, ja jos tämän valituksen perusteella on vakavia epäilyksiä siitä, soveltuuko tuki yhteismarkkinoille, ei ole liiallista tai kohtuutonta edellyttää, että komissio tutkii asiaa kontradiktorisessa menettelyssä siten, että se saa tiedot kaikista asiaan liittyvistä olennaisista seikoista ennen päätöksen tekemistä.

72 Seuraavaksi on todettava, että vaikka kantaja on nimenomaisesti vedonnut perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan rikkomiseen vasta asian tuomioistuinkäsittelyn yhteydessä, komission on silti pystyttävä tutkimaan, rikkooko tuen saaja mahdollisesti näitä perustamissopimuksen määräyksiä. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella (ks. em. tuomio asiassa Matra v. komissio, 42 kohta) komissiolla on velvollisuus "kunnioittaa 92 ja 93 artiklan ja muiden perustamissopimusten määräysten yhtenäisyyttä aivan erityisesti silloin, kun — kuten tässä asiassa — myös näiden muiden määräysten tavoitteena on vääristymätön kilpailu yhteismarkkinoilla". Käsiteltävänä olevassa asiassa komissio ei ole pystynyt näyttämään toteen, että se on "vakuuttunut tilanteen taloudellisen tutkimisen perusteella ja tekemättä mitään ilmeistä arviointivirhettä, että tuen saaja ei voi rikkoa perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklaa" (ks. em. tuomio asiassa Matra v. komissio, 45 kohta).

73 Lisäksi komission esittämä väite siitä, että kantajan sille tekemä valitus ja kantajan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa nostama kanne eivät vastaa toisiansa, on myös hylättävä. On korostettava, että käsiteltävänä olevassa asiassa komissio ei ole suorittanut kontradiktorista menettelyä ennen päätöksen tekemistä. Se ei ole siten antanut kantajalle mahdollisuutta esittää näkemystään kaikista asiakirjaaineistoon sisältyvistä selvistä seikoista eikä varsinkaan Ranskan hallituksen lähettämistä lisätiedoista. Tämän vuoksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että komissio ei voi vaatia kantajan noudattavan tiukkaa valituksen ja kanteen vastaavuutta koskevaa sääntöä esimerkiksi siinä muodossa, kuin henkilöstöasioita kos-

kevassa oikeuskäytännössä on vaadittu hallinnollisessa menettelyssä ja kanteessa esitettyjen perusteiden vastaavuutta keskenään (ks. esim. asia T-58/91, Boos ja Fischer v. komissio, tuomio 3.3.1993, Kok. 1993, s. II-147; asia T-4/92, Vardakas v. komissio, tuomio 30.3.1993, Kok. 1993, s. II-357, ja yhdistetyt asiat T-6/92 ja T-52/92, Reinarz v. komissio, tuomio 26.10.1993, Kok. 1993, s. II-1047).

74 Lopuksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo komission toiminnan osoittaneen, että sillä ei ollut tiedossaan kaikkia asiaan kuuluvia seikkoja, koska se on kiinnittänyt liiallisesti huomiota siihen, onko kaikilla ranskankielisen kirjallisuuden kustantajilla mahdollisuus liittyä CELF:iin riippumatta niiden toimipaikasta. On todettava, että CELF:lle myönnetyn tuen tarkoituksena on erityisesti tukea tämän osuustoiminnallisen yhteisön vientitoimintaa, ja siksi se hyödyttää kustantajia ainoastaan välillisesti. Siksi ainoastaan maininta siitä, että muualla kuin Ranskassa toimivia kustantajia ei syrjitä, ei ollut riittävä sen komission päätelmän perusteena, jonka mukaan myönnetty tuki ei voi rajoittaa kilpailua vientimarkkinoilla. Asiakirja-aineistosta ilmenee yhtäältä, että rahallinen tuki hyödyttää välillisesti kaikkia ranskankielisen kirjallisuuden kustantajia kirjojen toimittajina, kun CELF:ltä tilataan niiden kustantamia teoksia, ja jäsenyydestä ei ole mitään erityistä etua tuen käytön osalta. Toisaalta asiakirja-aineistosta ilmenee, että muualla kuin Ranskassa kustannettujen kirjojen myynnistä saatu liikevaihto ei ylitä neljää prosenttia CELF:n kokonaisliikevaihdosta ja että ainoastaan yksi belgialainen kustantaja on liittynyt CELF:n jäseneksi Ranskassa toimivan tytäryrityksensä välityksellä.

75 Tämän vuoksi käsiteltävänä olevassa asiassa, jossa komissio on perustellut päätöstään hyväksyä kyseinen tuki kirja-alan erityisellä kilpailutilanteella, komissiolla olisi pitänyt olla täydellisemmät tiedot tästä tilanteesta, eikä se voinut ainoastaan tutkia niitä seikkoja, jotka sille oli esitetty perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaisessa asian käsittelyn alustavassa vaiheessa. Kuten yhteisöjen tuomioistuin on todennut edellä mainitussa tuomiossaan asiassa Cook vastaan komissio (38 kohta), "komission olisi pitänyt aloittaa perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan mukainen menettely, jotta se olisi voinut todentaa kaikkien tarpeellisten lausuntojen perusteella, oliko se arvioinut oikein asiaa, jonka arvioinnissa sillä oli ollut vakavia vaikeuksia".

76 Koska komissio ei ole noudattanut velvollisuuttaan järjestää 93 artiklan 2 kohdan mukainen kontradiktorinen menettely, kantajan esittämän kolmannen kanneperusteen ensimmäinen osa on hyväksyttävä ja komission päätös on kumottava siltä osin, kuin se koskee yksinomaan CELF:lle myönnettyä tukea niiden ylimääräisten kustannusten korvaamiseksi, joita sille on aiheutunut ulkomaisten kirjakauppojen ranskankielistä kirjallisuutta koskevien pienten tilausten täyttämisestä.

77 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on lisäksi tutkittava tämän kanneperusteen toinen osa, koska kantaja on väittänyt, että komission olisi lisäksi pitänyt vaatia Ranskan hallitusta keskeyttämään välittömästi tuen maksaminen ja perimään takaisin ne tuet, jotka se oli myöntänyt rikkoen perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdassa määrättyä tiedonantovelvollisuutta.

Kolmannen kanneperusteen toinen osa, joka koskee perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan ja 155 artiklan rikkomista

Asianosaisten väitteet

78 Kantaja väittää, että komissio on rikkonut perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohtaa ja 155 artiklaa, koska se ei vaatinut Ranskan hallitusta keskeyttämään tuen täytäntöönpanemista eikä vaatinut maksetun tuen palauttamista. SIDE:n mukaan komission 24.11.1983 antaman tiedonannon (EYVL 1983 C 318, s. 3) perusteella jäsenvaltion myöntämä tuki, jota koskevaa suunnitelmaa ei ole annettu komissiolle tiedoksi, on lainvastainen, eikä tästä tiedonantovelvollisuudesta ole perustamissopimuksessa mitään poikkeuksia. Täyttääkseen 155 artiklan mukaiset tehtävänsä komission olisi siten pitänyt soveltaa asiassa "Boussac" (asia C-301/87, Ranska v. komissio, tuomio 14.2.1990, Kok. 1990, s. I-307) esitettyä ja vaatia Ranskan hallitusta keskeyttämään tuen maksaminen, kunnes komissio on tutkinut, soveltuuko tuki yhteismarkkinoille, ja perimään takaisin lainvastaisesti maksetut tuet. Kun komissio ainoastaan pahoitteli sitä, että jäsenvaltio oli rikkonut 93 artiklan 3 kohtaa, komissio on estänyt tämän määräyksen tehokkaan vaikutuksen ja jättänyt

noudattamatta omat velvoitteensa. Kantajan mukaan oikeuskäytäntö, jota komissio on lainannut vastineessaan ja jonka mukaan kansalliset tuomioistuimet voivat määrätä saajan palauttamaan lainvastaisesti maksetut tuet, ei vapauta komissiota velvollisuuksistaan.

79 Komissio ei ole samaa mieltä kantajan kanssa siitä, onko komissiolla velvollisuus antaa Ranskan hallitukselle kyseinen määräys. Komissio katsoo, että asiassa "Boussac" esitetyn perusteella komission ei ole aina määrättävä jäsenvaltiota keskeyttämään sellaisen tuen maksamista, jota ei ole annettu komissiolle tiedoksi. Itse asiassa komissio voi antaa kyseisen määräyksen vasta sen jälkeen, kun jäsenvaltiolla on ollut tilaisuus ilmaista kantansa siitä, onko tuki yhteismarkkinoille soveltuva, ja vain siinä tapauksessa, että tämä jäsenvaltio ei pystyisi antamaan kaikkia niitä tietoja, jotka ovat tarpeellisia tämän seikan toteamiseksi.

80 Tuen palauttamisen osalta komissio esittää vaativansa tätä ainoastaan silloin, kun tuet ovat lainvastaisia paitsi sen vuoksi, että niitä ei ole annettu komissiolle tiedoksi, myös sen vuoksi, että ne eivät ole yhteismarkkinoille soveltuvia, eikä näin ole käsiteltävänä olevassa asiassa. Komissio muistuttaa, että rajoittamatta kantajan oikeutta nostaa kanne perustamissopimuksen 173 artiklan perusteella kantaja olisi voinut joka tapauksessa vaatia kansallisissa tuomioistuimissa riidanalaisen tuen perimistä takaisin siinä tuomiossa esitettyjen periaatteiden mukaisesti, jonka yhteisöjen tuomioistuin antoi 21.11.1991 asiassa Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires ja Syndicat national des négotiants et transformateurs de saumon (asia C-354/90, Kok. 1991, s. I-5505, jäljempänä tuomio asiassa Transformateurs de saumon).

81 Ranskan hallitus väittää vastaavasti yhteisöjen tuomioistuimen edellä mainitussa asiassa Ranska vastaan komissio antamansa tuomion ja asiassa Belgia vastaan komissio (C-142/87, Kok. 1990, s. I-959) 21.3.1990 antaman tuomion mukaisesti,

että toimivalta määrätä jäsenvaltion keskeyttämään sellaisen tuen maksaminen, jota ei ole annettu komissiolle tiedoksi, jättää komissiolle harkintavaltaa siten, että toimivaltaa ei ole käytettävä järjestelmällisesti kaikkia niitä jäsenvaltioita kohtaan, jotka eivät ole antaneet komissiolle tiedoksi tukia. Lisäksi tätä mahdollisuutta on käytettävä Ranskan hallituksen mukaan ainoastaan silloin, kun komissio on antanut asianomaiselle jäsenvaltiolle mahdollisuuden lausua asiasta ja katsonut tämän jälkeen, että tuki ei ollut yhteismarkkinoille soveltuva.

82 Tukien palauttamisen osalta Ranskan hallitus korostaa, että "yhteisöjen tuomioistuin ei ole tunnustanut komissiolla olevan toimivaltaa todeta tukien olevan lainvastaisia pelkästään sen perusteella, että tiedonantovelvollisuutta ei ole noudatettu, tutkimatta sitä, soveltuuko tuki yhteismarkkinoille" (ks. em. tuomio asiassa Transformateurs de saumon, 13 kohta). Väliintulija tekee sen päätelmän, että komission ei ole vaadittava riidanalaisen tuen palauttamista pelkän tiedonantovelvollisuuden laiminlyönnin perusteella eikä varsinkaan silloin, kun komissio on katsonut tuen soveltuvan yhteismarkkinoille, kuten se on tehnyt käsiteltävänä olevassa asiassa.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

83 On heti muistutettava, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan viimeisessä virkkeessä tarkoitetun täytäntöönpanokiellon välitön vaikutus ulottuu kaikkiin tukiin, jotka on täytäntöönpantu antamatta niitä tiedoksi komissiolle, ja kieltoa sovelletaan myös asian käsittelyn alustavassa vaiheessa, ja myös siinä tapauksessa, että komissio aloittaa kontradiktorisen menettelyn, aina lopullisen päätöksen tekemiseen saakka (ks. asia 120/73, Lorenz, tuomio 11.12.1973, Kok. 1973, s. 1471, 8 kohta, ja em. tuomio asiassa Transformateurs de saumon, 11 kohta). Kuten komissio ja väliintulija ovat esittäneet, tämän oikeuskäytännön perusteella komission ei kuitenkaan ole aina määrättävä asianomaista jäsenvaltiota keskeyttämään sellaisen tuen maksamista, jota ei ole annettu komissiolle tiedoksi tämän artiklan mukaisesti. Yhteisöjen tuomioistuin on itse asiassa todennut, että kun komissio "toteaa tukea maksetun tai muutetun siten, että tätä ei ole annettu komissiolle tiedoksi, [se] voi tehdä asianomaista jäsenvaltiota kuultuaan väliaikaisen päätöksen, jolla jäsenvaltiota määrätään keskeyttämään välittömästi tuen maksaminen, kunnes tukea koskeva asia on tutkittu, ja toimittamaan komissiolle sen määräämässä ajassa kaikki asiakirjat ja tiedot, jotka ovat tarpeellisia sen tutkimiseksi, soveltuuko tuki yhteismarkkinoille" (ks.

em. asia Ranska v. komissio, 19 kohta). Yhteisöjen tuomioistuin on siten katsonut komissiolla olevan toimivalta määrätä tällaisista turvaamistoimista, kun se tutkii sellaista tukea, jota ei ole annettu komissiolle tiedoksi, mutta yhteisöjen tuomioistuin ei ole missään tapauksessa katsonut komissiolla olevan kantajan väittämää velvollisuutta toimia näin.

84 Vaikka edellä mainitussa asiassa Ranska vastaan komissio annetun tuomion 22 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin on todennut komissiolla myös olevan toimivalta vaatia jo maksettujen tukien perimistä takaisin, se ei ole todennut komissiolla olevan toimivaltaa todeta tukia lainvastaisiksi pelkästään sillä perusteella, että asianomainen jäsenvaltio ei ollut noudattanut tiedonantovelvollisuuttaan, ja tutkimatta erityisesti perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan mukaisesti sitä, soveltuvatko tuet yhteismarkkinoille (ks. em. tuomiot asiassa Ranska v. komissio, asiassa Belgia v. komissio ja asiassa Transformateurs de saumon). Tämän oikeuskäytännön perusteella on todettava, että komission velvollisuutena ei ollut vaatia jo maksettujen tukien perimistä takaisin, vaikka Ranskan hallitus oli myöntänyt tuet rikkoen perustamissopimuksen 93 artiklan 3 artiklan mukaista velvollisuuttaan.

85 Tätä päätelmää tukee edellä mainittu tuomio asiassa Transformateurs de saumon, jossa yhteisöjen tuomioistuin totesi, että "92 ja 93 artiklan mukaan yksinomaan komissiolle kuuluvan keskeisen tehtävän" ja kansallisten tuomioistuimien tehtävien välillä on perustavaa laatua oleva ero. "Kun komission tehtävänä on tutkia sitä, soveltuuko tuki — — yhteismarkkinoille, myös siinä tapauksessa, että jäsenvaltio ei ole noudattanut tukitoimenpiteiden täytäntöönpanokieltoa, kansalliset tuomioistuimet puolestaan turvaavat yksityisten oikeudet siinä tilanteessa, jossa kansalliset viranomaiset ovat mahdollisesti rikkoneet perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan viimeisen virkkeen mukaista kieltoa, siihen saakka, kun komissio on tehnyt päätöksensä", (ks. em. tuomion 14 kohta). Yhteisöjen tuomioistuin on lisäksi todennut, että "kyseisellä komission lopullisella päätöksellä ei laillisteta jälkikäteen niitä täytäntöönpanotoimia, jotka olivat pätemättömiä sen vuoksi, että ne oli suoritettu rikkomalla perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan viimeisen lauseen

mukaista kieltoa, koska muussa tapauksessa tämän kiellon välitöntä oikeusvaikutusta loukattaisiin samoin kuin yksityisten niitä oikeuksia, jotka kansallisten tuomioistuimien on — kuten edellä on todettu — turvattava. Muunlaiset tulkinnat johtaisivat siihen, että asianomaiselle jäsenvaltiolle olisi edullista jättää noudattamatta tämän artiklan 3 kohdan viimeistä virkettä, ja ne estäisivät tämän määräyksen tehokkaan vaikutuksen" (ks. 16 kohta).

86 Vaikka komissio ei näin käyttäisi määräyksenantovaltaansa siten, että se vaatisi sellaisten tukien palauttamista, joita ei ollut annettu komissiolle tiedoksi, tämä ei silti estä perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan viimeisen virkkeen tehokasta vaikutusta, toisin kuin kantaja on esittänyt. Koska yhteisöjen tuomioistuin on tunnustanut tällä perustamissopimuksen määräyksellä olevan välittömiä oikeusvaikutuksia, yksityiset henkilöt voivat turvata kansallisissa tuomioistuimissa oikeutensa. Kuten edellä mainitussa asiassa Transformateurs de saumon annetussa tuomiossa on täsmennetty, kansallisia tuomioistuimia voidaan vaatia toteamaan pätemättömiksi ne kansallisten viranomaisten täytäntöönpanotoimet, jotka on tehty noudattamatta edellä mainittua perustamissopimuksen määräystä, vaikka komissio toteaisi lopullisessa päätöksessään, että tuet soveltuvat yhteismarkkinoille.

87 Tämän vuoksi kantajan kolmannen kanneperusteen toinen osa on hylättävä. Koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on aikaisemmin jo hyväksynyt tämän kanneperusteen ensimmäisen osan ja kumonnut komission päätöksen sen vuoksi, että komissio on rikkonut menettelymääräyksiä, muita kanneperusteita ei ole enää aihetta tutkia.

Oikeudenkäyntikulut

88 Työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Saman artiklan 3 kohdan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi kuitenkin

määrätä oikeudenkäyntikulut jaettaviksi asianosaisten kesken, jos asiassa osa vaatimuksista ratkaistaan toisen asianosaisen ja osa toisen asianosaisen hyväksi. Koska komission esittämät perusteet on pääosin hylätty, se on vastattava omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja se on lisäksi velvoitettava korvaamaan kaksi kolmasosaa kantajan oikeudenkäyntikuluista. Kantaja vastaa siten kolmasosasta omia oikeudenkäyntikulujaan.

89 Työjärjestyksen 87 artiklan 4 kohdan mukaisesti väliintulija vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (laajennettu ensimmäinen jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) Komission 18.5.1993 tekemä päätös, jolla se on todennut tietyt Ranskan hallituksen ranskankielisen kirjallisuuden viejille myöntämät tuet yhteismarkkinoille soveltuviksi (NN 127/92), kumotaan siltä osin, kuin se koskee yksinomaan CELF:lle myönnettyä rahallista tukea niiden ylimääräisten kustannusten korvaamiseksi, joita sille on aiheutunut ulkomailla toimivien kirjakauppojen ranskankielisiä kirjoja koskevien pienten tilausten täyttämisestä.

2) Kanne hylätään muilta osin.

3) Komissio vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja se velvoitetaan korvaamaan kaksi kolmasosaa kantajan oikeudenkäyntikuluista.

4) Kantaja vastaa yhdestä kolmasosasta omista oikeudenkäyntikuluistaan.

5) Väliintulijana toiminut Ranskan tasavalta vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Cruz Vilaça Barrington Saggio

Kalogeropoulos Tiili

Julistettiin Luxemburgissa 18 päivänä syyskuuta 1995.

H. Jung J. L. Cruz Vilaça

kirjaaja presidentti